

İTHAKİ DÜNYA KLASİKLERİ

CESARE PAVESE
TUTUKEVİ

İtalyanca Aslından Çeviren
Güzin Molo

Stefano o kasabanın tuhaf bir yanı olmadığını biliyordu; insanlar günlük yaşamlarını sürdürüyor, toprak mahsul veriyordu; oradaki deniz de denizdi, diğer bütün kumsallardaki gibi. Stefano deniz kenarında mutluydu; ilk geldiğinde hapishanesinin dördüncü duvarı olarak düşledi orayı, hapis yattığı hücrelerini unutabileceği, renkli ve serin, engin bir duvar. Hatta mendilini ilk günler çakıl taşları ve deniz kabuklarıyla doldurmuştu. Evraklarını inceleyen başçavuşun, ricasına şu şekilde yanıt vermesini çok merhametli bulmuştu: “Hay hay. Yüzmeyi bildiğiniz sürece.”

Stefano, frenk inciri kaktüslerini ve renksiz deniz ufku sanki garip gerçekliklermiş gibi günlerce inceledi; hücresinin görünmez duvarlarını oluşturmaları bu garip gerçekliklerin en tabii parçasıydı. Sürgün demek olan bu ufka hapsedilişi daha en başından hemencecik kabullenmişti Stefano: Hapisten yeni çıkmış biri için bu özgürlük demekti. Dahası, bir kasabada olduğunu hissedebiliyordu; insanların meraklı ve utangaç bakışları ona karşı sempati duyduklarını düşündürüp rahatlatıyordu onu. İlk

zamanlar ona tuhaf gelen şeyler kurak topraklar, bitkiler ve değişken deniz olmuştu. Gözlerini onlardan ayırmıyor, sürekli onları düşünüyordu. Fakat gerçek hapisane yaşamının anısı yavaş yavaş kayboldukça bu varlıklar da arka plana çekiliyordu.

Bir gün, sahilin oradayken Stefano'nun içini farklı bir hüznü kapladı, her gün yaptığı gibi yüzdükten sonra şamandıra görevi gören kayanın üzerinde otururken, güneşte kuruyan genç bir adamla laflarken olmuştu bu.

“Buralar berbat,” demişti adam, “herkes daha medeni yerlere gitmek için kaçıyor buradan. Ya, durum bu işte! Biz de burada çakılıp kalalım.”

Esmer, kaslı bir gençti; Orta İtalya'dan gelen bir mali polisti. Stefano'nun hoşuna giden, belirgin bir aksanla konuşuyordu; bazen lokantada karşılaşarlardı.

Çenesini dizlerinin üzerine koymuş, kayanın üzerinde oturan Stefano gözlerini kısmış, ıssız sahile doğru bakıyordu. Güneş acımasızca üzerine vuruyordu. Mali polis kendi yazgısını onunkiyile bir tutmuştu; Stefano'nun aniden duyduğu o iç sıkıntısı aşağılanma duygusundan ileri gelmişti. O kaya, birkaç körfez kıyından kaçmak için yeterli değildi. Denizle dağ arasına toplanmış o alçak evler, o ihtiyatlı insanlar arasındaki yalıtılmışlığını kırmak gerekiyordu. Hele de mali polis, Stefano'nun da düşündüğü gibi, sırf nezaketen “medeni” sözcüğünü kullanmışsa.

Stefano sabahları kasabadan –deniz kıyısına paralel o uzun yoldan– geçip alçak çatılar ve açık gökyüzüne bakarken, insanlar da kapı eşiklerinden ona bakıyordu. Evlerden bazıları iki katlıydı, cephelerinin rengi tuzlu hava yüzünden solmuştu; bazen bir duvarın arkasındaki bir

ağaç dalı bir anıyı anımsatıyordu insana. Bir ev ile öteki ev arasında bir an için deniz belirliyor, o aralıkların her biri, Stefano'yu beklenmedik anda ortaya çıkıveren bir dost gibi şaşırtıyordu. Alçak kapıların karanlık girişleri, ardına kadar açılmış iki üç pencere, karamsar yüzler, kadınların çömllekleri boşaltmak için dışarı çıktıklarında bile ihtiyatlı davranması, havanın ihtişamıyla bir tezat oluştuyordu, bu da Stefano'nun yalnızlık hissini artırıyor. Gezintisi lokantanın kapısında sona eriyordu, yüzmek için hava yeterince kavrucu olana kadar burada oturup özgürlüğünün tadını çıkarıyordu.

Stefano, ilk zamanlar derme çatma evinde uykusuz geceler geçiriyordu; günün tuhafılığı ona geceleri musallat olup kanında karıncalanmaya sebep oluyordu. Karanlıkta, denizin uğultusu kükremeye, serin hava sert bir rüzgâra, insanların yüzlerini anımsayışı ise bir ıstıraba dönüşüyordu. Geceleri bütün köy gerilmiş bedeninin üzerine atılıyordu sanki. Sabah olup da uyanınca güneş huzur veriyordu ona.

Stefano, kapı eşiğinde güneşe karşı oturup özgürlüğünü dinliyor, sanki her sabah hapisten yeni çıkıyormuş gibi bir hisse kapılıyordu. Müşteriler lokantaya girerken zaman zaman ona rahatsızlık veriyordu. Günün farklı saatlerinde bisikletiyle jandarma komutanı geçiyordu.

Yavaş yavaş güneş ışınlarıyla aynı hizaya gelen hareketsiz yol, kendiliğinden Stefano'nun önünden geçip gidiyordu: Yolu takip etmeye gerek kalmıyordu. Stefano'nun yanında hep bir kitap oluyor, önünde açık tutup ara sıra okuyordu.

Tanıdık yüzlere selam verip karşılık almak onu mutlu

ediyordu. Tezgâhtan kahve alan mali polis ona kibarca, “İyi günler,” dedi.

“Hareketsiz bir adamsınız,” dedi, biraz alaycı bir tavırla. “Sizi hep masada ya da kayanın üzerinde otururken görüyorum. Dünyanız pek büyük değil.”

“Gözetim altındayım,” diye karşılık verdi Stefano. “Üstelik çok uzaklardan geliyorum.”

Polis güldü. “Bana durumunuzdan bahsettiler. Komutan titiz bir adamdır, ama uğraştığı kişinin nasıl biri olduğunu anlar. Oturmamanız gerekirken lokantada oturmaya bile izin veriyor.”

Stefano, polisin şaka yapıp yapmadığından her zaman emin olamıyordu; o açık sesinde üniforma giydiğini belli eden bir hava olurdu.

Gözleri ıslıl ıslıl, şişman bir genç adam kapıda durmuş, onları dinliyordu. Birden şöyle dedi: “Hey, sarı rütbeli, mühendisin sana acıdığını ve sıkıldığını görmüyor musun?”

Polis sürekli gülümsüyor, Stefano’yla bakışıyordu. “Bu durumda sen de üçüncü rahatsız oluyorsun.”

Üçü de değişik bir gülümsemeyle, kimi sakın, kimi alaycı, birbirlerini inceliyordu. Stefano bu şakalaşmada kendini yabancı biri gibi hissetti; bakışlarını ölçüp biçmeye çalıştı. Bariyeri kırmak için bu küstahlıkların kaprisli yarasını bilmenin ve buna dâhil olmanın yeterli olacağını biliyordu. Bütün kasaba bu şekilde muhabbet ediyordu, bakışıp alay ederek. Öteki işsiz güçsüzlerin lokantaya girmesiyle de bu şakalaşma uzayıp gidiyordu.

Adı Gaetano Fenoaltea olan o şişman genç bu oyunun uzmanıydı; bir de, tavernanın tam karşısındaki, civardaki

tüm evlerin sahibi babasının dükkânında durduğundan, karşıya geçmekle işini bırakmamış oluyordu.

Bu ipsiz sapsızlar, Stefano'nun her gün sahile gitmesine şaşırıyordu. Ama yine de içlerinden bazıları ara sıra onunla oraya kadar gidiyordu; hatta kayanın rahat bir yer olduğunu kendisine gösteren onlardı ama sadece ona eşlik etmek için ya da akıllarına estiyse yapıyorlardı bunu. Onun bu alışkanlığına anlam veremiyor, çocukça buluyorlardı; bilmesine biliyorlardı yüzmeyi, çocuklukları denizde oynayarak geçtiği için suya ondan daha çok aşınaydılar ama deniz onlar için hiçbir şey ifade etmiyordu, serinleyebilecekleri bir yerdi sadece. Bu konuyu onunla ciddi ciddi konuşan tek kişi genç dükkân sahibi oldu; başına gelenlerden önce yazları Riviera'da hiç geçirmiş mi, diye sordu. Stefano, bazı sabahlar gün doğumunda çıkıp denizi izlemek için tek başına nemli kumsala gidiyor olsa da, lokantadaki kimsenin o gün kendisiyle gelmeyeceğini duyunca, onu bir yalnızlık korkusu sardı ve oraya yalnızca suya girip yarım saat geçirmek için gitti.

Stefano ile şişman genç lokantanın önünde karşılaştılar mı birbirlerine hafifçe başlarını sallıyorlardı. Ama Gaetano, içerisi kalabalık olduğu zamanlar, kendini göstermeyi tercih ediyordu; onunla hiç konuşmuyor, yalnızca ötekilerle şakalaşıyor, Stefano'yu dışlıyordu.

İlk birkaç günden sonra onunla da konuşur oldu. Birden sevecenlikle koluna girip şöyle diyordu: "Mühendis bey, atın şu kitabı. Okulumuz yok bizim burada. Tatildevsiniz siz. Kuzey İtalyanların nasıl olduklarını gösterin bu gençlere."

Koluna hep öyle beklenmedik bir anda giriyordu ki

bu, ergenlik çağındayken yolda kadınlara yüreği ağzında yaklaştığı zamanları hatırlatıyordu Stefano'ya. Bu taşkınlığa direnmek zor olmuyordu onun için, özellikle de oradakilerin gözleri önünde onu mahcup etmişse. Stefano ilk günler bu bakışların kendisini epey incelediğini hissetmişti – şimdi ise şüphesiz samimiyetlerinin bir göstergesi olarak kabul ediyordu onları fakat Gaetano'nun güler yüzü, lokantadaki herkesin güler yüz göstereceği anlamına geliyordu; Gaetano istedi mi muhatabını soğuk bir şekilde süzse de, o buyurgan tavrının altında bir kötülük yatmıyordu.

Stefano köyde kız olup olmadığını, varsa da niye sahilde hiç karşılaşmadığını sordu ona. Gaetano biraz utana sıkıla nehrin diğer tarafında تنها bir yerde yüzdüklerini açıkladı, Stefano alaycı bir şekilde gülümseyince de evlerinden pek çıkmadıklarını itiraf etti.

“Aa, kızlar var mıymış?” diye directti Stefano.

“Hem de nasıl!” dedi Gaetano, ukala bir gülümsemeyle. “Bizim kadınıımız çabuk yaşlanır ama gençken olduklarından çok daha güzel olurlar. Güneşten ve erkeklerin bakışlarından korkan büyüleyici bir güzelliğe sahiptirler. Gerçek kadındır bizimkiler. Onları bu yüzden kapalı kapılar ardında tutuyoruz.”

“Bizim oralarda bakışlar yakmaz,” dedi Stefano sakince.

Siz kuzeyliler işlerinle uğraşıyorsunuz, biz sevişiyoruz.”

Stefano nehre gidip yüzen kadınları gizlice izleme merakı duymuyordu. Diğer her şeyi kabul ettiği gibi, bu dile getirilmeyen karşı cinsten ayrı durma kuralını da

kabul ediyordu. Havadan duvarlar arasında yaşıyordu. Gelgelelim o gençlerin seviştiğine inanmıyordu. Muhtemelen o evlerin sürekli kapalı panjurlarının ardındaki bazı yatakların aşkla tanışıklığı vardı biraz, birkaç gelin de altın çağını yaşıyordu. Ama gençler değil. Stefano şehir kaçanlarla –her zaman bekârlarla ilgili olmuyordu bu– ilgili anlatılanlara ve kasabadaki fahişelere yapılan imalara şaşırıyordu doğrusu, işe koşulan hayvanmışçasına aşağılanan bu kadınlar hakkında konuşmak serbestti. Özellikle karanlık bastırınca hissediyordu o eksikliği, yani hiç kadının arkadaşının olmamasını. Evinin köşesindeki bir taş yığınının üzerine oturuyor, yoldan geçenleri izliyordu. Alacakaranlık ışıklarla aydınlanıyor, pencere kanatları akşamın serinliğine açılıyordu. İnsanlar, bazen gevezelik eden gruplar hâlinde geçerken hafif bir hışırtı ve fısıltılar geliyordu. Genç kızlardan oluşan, daha belirgin, ayrı gruplar da oluyordu. Çok uzağa gitmiyor, kısa süre sonra köye dönüyorlardı.

Hiç çift olmuyordu. Birbiriyle kesişen gruplar oldu mu kuru selamlaşmalar duyulurdu. Aslında bu mahremiyet, günbatımından sonra evinden çıkamayan Stefano'nun hoşuna gidiyordu; insanlardan ziyade, gece ve karanlığın unutulmuş yalnızlığıydı onun aradığı. Onun tatlılığını o denli unutmuştu ki bir rüzgâr esintisi, cırcır böceğinin ötüşü, bir ayak sesi, solgun gökyüzündeki tepenin devasa gölgesi, bir el onu nazikçe okşuyormuş gibi, yanağını omzuna eğmesine yetiyordu. Ufku kapatan karanlık, ona daha özgür olduğunu hissettiriyor ve düşüncelere dalması için daha geniş bir alan sunuyordu.

O saatte hep yalnız oluyor, öğleden sonranın çoğu-

nu da yalnız geçiriyordu. Öğleden sonra lokantada kart oynanıyor, Stefano da katılmışsa yavaştan huzursuzlanıp dışarı çıkma gereksinimi duyuyordu. Bazı zamanlar deniz kıyısına kadar gittiği bile oluyordu ama yükselen denizin yeşil sularında çıplak ve yalnız başına yüzmesi onda korku uyandırıyor, artık soğumuş olan havada giysilerini apar topar giymesine neden oluyordu.

Ardından kendisine çok küçük görünen kasabadan çıkıyordu. Barakalar, yamaçtaki kayalıklar, yapraklarla kaplı çitler meraklı bakışları ve düşmanca gülümsemeleri olan sefil insanların yuvası hâline geliyordu bir kez daha. Zeytinlikler arasından denize kıyısı olan çayırlara giden geniş yoldan yürüyerek kasabadan uzaklaşıyordu. Zamanın geçmesini, bir şeylerin olmasını umarak uzaklaşıyordu. Karşısında deniz ufkunun dümdüz uzandığını görünce, sonsuzluğa doğru yürüyecekmiş gibi geliyordu ona. Kasaba tepenin arkasında gözden kayboluyor, etrafındaki dağlar yükselip gökyüzünü kapatıyordu.

Stefano uzağa gitmiyordu. Yol, ıssız sahili ve bomboş kır manzarasını gözler önüne seren, yüksek bir düzlüktü. Yolun kıvrıldığı yerin ilerisinde biraz yeşillik görünüyordu, fakat yolu yarılamış olan Stefano durup etrafına bakınıyordu. Hava ve uzaktaki dağlar dışında her şey boz rengi ve düşmancaydı. Bazen tarlalardaki bir çiftçi ilişiyordu gözüne. Bazen de yolun aşağısında çömelmiş biri oluyordu. Yol boyunca yüreğindeki acıyla yürümüş olan Stefano, birden acı bir huzur, hüznü bir sevinç hissedip duruyor, sonra da yavaş yavaş kasabaya geri dönüyordu.

Kasabaya girerken, neredeyse mutlu oluyordu... İlk evler gülümser bir yüzle bakıyordu sanki. Temiz havada,

tepenin altında birbirlerine sıcacık sokulmuş hâlde beliveriyorlardı; denizin sakince önlerinde uzandığını bildiğinden ilk geldiği gün nasıl dost canlısı göründülerse yine öyle görüyordu onları.

Kasabanın girişinde, ilk evlerden biri, cadde ile sahil arasında, diğerlerinden ayrı duruyordu. Stefano her geçişinde o eve bakmayı alışkanlık hâline getirdi. Gri taş duvarlı bir evdi; denize bakan tarafında, basamakları bir yan avluya çıkan bir dış merdiveni vardı. Ön ve arka pencereleri ardına kadar açık olup –genellikle kapalı olurlardı– birbiriyle örtüştüğü zaman, yolun tepesinden bakana, sanki binada delikler açılmış ya da içi denizle dolmuş gibi görünüyordu. O aydınlık çerçeveler, oldukça net ve yoğun bir şekilde göze çarpıyordu, tıpkı hapishane penceresinden görünen bir gökyüzü parçası gibi. Pencere pervazında kırmızı sardunyalar oluyordu. Stefano her seferinde durup bakıyordu.

Bir sabah, o merdivende bir kız görünce, kalbi yerinden çıkacak gibi oldu. Onu kasabada dolaşırken görmüştü önceden –o âna kadar gördüğü tek kız oydu ya– adımlarını neşeyle, neredeyse arsızca dans ediyormuş gibi atıyor, kalçasını her sallayışında keçiye benzer esmer yüzünü yukarı kaldırıyordu. Belli ki bir hizmetçiydi kız, çünkü yalınayak dolaşıyor, bazen de su taşıyordu.

Stefano, o kasabadaki kadınların beyaz tenli ve etli bir armut gibi tombul oldukları düşüncesindeydi; fakat o karşılaşma onu şaşkına uğrattı. O yıkık dökük, alçak tavanlı evindeki hapsinde, özgürlük ve mesafeli durma bilinciyle, o kadını tahayyül ediyordu; söz konusu kişinin tuhaf doğası onu her türlü şehvet sancısından kurtarıyordu.

Sardunyalarla dolu pencere ile kızın arasında bir ilişki olması, fantezi oyununu kaplayıp zenginleştiriyordu.

Stefano, öğleden sonranın en boğucu saatlerini, aşırı sıcak yüzünden yarı çıplak hâlde yatakta uzanarak geçirdi; güneşin yansıyan beyaz parıltısı gözlerini kısmasına neden oluyordu. O rahatsız edici ve uğultulu durağanlıkta kendini diri ve tetikte hissediyor, bazen de elini kalçasına götürüyordu. O kadının kalçaları da öyle zayıf ve sert olmalıydı.

Dışarıda, demiryolunun ötesinde, bir toprak setin gizlediği Akdeniz uzanıyordu. Yakıcı sessizlik yüzünden Stefano'nun dehşete düştüğü anlar oldu; bir süre sonra silkelenip iç çamaşırıyla yataktan fırladı. O eski hapishane günlerinde de aynısını yapardı. Odası sıcaktan hama dönmüştü, Stefano da duvarın biraz gölge düşürdüğü ve toprak testinin serin kaldığı alçak pencerenin oraya geçti. Testinin nemli ve ince belli kısmını elleriyle kavradı, yerden kaldırıp dudaklarına götürdü. Suyla birlikte dişlerini kamaştıran topraksı bir tat geldi ağzına; bu şekilde Stefano sudan daha çok keyif aldı, testinin kendine has tadını alıyormuş gibi oldu. Ona sardunyaların rengini anımsatan, keçi tadında, vahşi ama çok hoş bir şey de vardı içinde.

Kasabadaki diğer herkes gibi, çıplak ayaklı kadın da su almaya ona benzer bir toprak testiyle gidiyordu. Onu kalçasına çaprazlamasına dayayıp yürüyor, ağırlığını ayak bileklerine veriyordu. Tüm bu testiler pürüzsüz ve uzun-caydılar; renkleri kahverengi ile ten rengi arasındaydı, bazıları daha soluk oluyordu. Stefano'nunki hafif pembeydi, kızarmış bir yanak gibi.